

ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

Βίος και πολιτεία Γεωργίου του Ραιδεστίου. Ο άναμορφωτής της Βυζαντινής Μουσικής. Περιεργα άνεκδοτα από τη ζωή του. Μια οικυγραφία του άπο τον Άλέξ. Μωραϊτίδη. Πώς έφελνε. Ο Πρωτοψάλτης και... το Σαμιώτικο κρασάκι. Το ταξιδιωμά του με Ίωακείμ τον Γ'. «Άργος και μετά μέλους». Ο θάνατός του. κτλ. κτλ.

Τώρα με τους «Χαιρετισμούς» της Θεοτόκου, που εξαυανίζον την περίοδο της Μεγάλης Σαρακοστής, οι εύσεβεις Χριστιανοί ανάστηρον την καλή εκκλησιαστική μουσική, τη Βυζαντινή, σαν κρημίολο χαμένο. Και τρένον όπου άκούον ότι ψέλνον όφρατα. Όσοι όμως από τους πολλούς Άθηναίους είνε καλύτερα πληροφορημένοι πληρώνον στις πολλές εκκλησίες της Πλάκας, του Θησίου κλπ., όπου οι ψάλτες έπιτελόν με άριζεία τις μελωδικές συνθέσεις Γεωργίου του Ραιδεστίου.

Ο Γ. Ραιδεστίνος ήρθε ό τελευταίος στά χρόνια μιας ιεροψαλτικής στην άλληβη της λέξης σημασία. Αλλά όχι άλλος ψαλτεστής των αρχαίων Βυζαντινών τροπαρίων, αλλά δημιουργός νέων μελωδικών, άρμονιζόμενων όμως πάντοτε με άπαισιότητα στην αρχαία γραμμή.

Τά βιβλίον του περιέχει όντως τους ήμνον της Μεγάλης Σαρακοστής και είνε ένα από τά κλασικά έργα της Βυζαντινής Μουσικής. Με αυτό ο Γεώργιος Ραιδεστίνος ιασηναοποίησθ και θεωρείται σήμερα ό χορηγός των παιδιών διδασκαλίας...

Στά άρχαία μελωδικά, χωρίς να βλάην καθόλον τη σεμνότητά τους, κατοήρωσε να δώση νέα ζωή, βάζοντας έδω και ζει, (ανάμεσα στις λέγοντες θ ε σ ε ι ε τών τροπαρίων), διζέσ τον έπιανεσίε, με τις όποιες τά πατροπαράδοτα μέλη πληρήν ζήνησ και ζωή, που δέν ήταν φανερά όότε. Ο Ραιδεστίνος επέτιξε σέ άπίστευτο βαθμό τό ζήξσ σηματολό: Έσχετίσε πάρα πολύ την ποίησ του τροπαρίου με τη μελωδία του, όστε ν' άποτελέσουν και τά δύο άχώριστο σύνολο, σαν τό σωμα με την ψυχή. Και όταν παιδιανείη ή Ποίησις, παιδιανείη και ή Μελωδία. Η μάλλον ό,τι εναρμόζει ή πρώτη, τό διερχομένη ή δεύτερη...

***

Ο άβάνητος συγγραφέας Άλέξανδρος Μωραϊτίδης, που είνε προσωπικός γνώριος τό Ραιδεστίνου στην Κοινταντινούπολη, που τριάντα έτών, γράφει:

«Ο Ραιδεστίνος δέν είνε μόνον ψάλτης, αλλά ποιητής-ψάλτης. Έχει φωνάς διά τό πένθος και φωνάς διά την χαράν. Φωνάς διά την γην και φωνάς διά τον ουδανόν. Και περιωλιών φωνάς διά τά υπό την γην, διά τά καταχθόνια. Φωνάς δι' όλα τά ψυχικά πάθη. Ο Ραιδεστίνος διά της μελωδίας του χορεύει και άλλεται εξεγειρόμενος. Και πάλιν ήρκει και όρνάται βαθμύδον, καθεύδον την ιερών άπαράξιν. Όταν ψάλλη τό περίφημον της Μεγάλης Δευτέρας τροπάριον 'Ερχόμενος ό Κύριος προς τό εκούσιον πάθος, ποίς Άποστόλοις έλεγε εν τη δδώ...', εφύσκειται εις όδουποριαν. Και σέ παίρει από τό χείρι και περιπατείσ μαζί του, με τό τροπάριον, με βήμα ρυθμικό, κανονικότατα, σαν στρατιώτης γυμναζόμενος. Θαρρείσ πως είνε μαζί με τους Άποστόλους και άκολουθείσ τον Χριστόν εις την τελευταίαν του έκείνην δόδοριαν, και 'ανεβαίνεις εις 'Ιερουσόλυμα', όταν έξαφρα εις τό «παροδοθήσεται» έξανοίγεις έμπρός σου την σπειραν των Ίουδαίων την άμοχαρη... Με την λέξιν «κεροθώμεν» παραιτείσ, χάριν μιας ταυτής γλυκυτάτης ραιδεστιανής μελωδίας όλας τάς του βίου ήδονάς και έξαφρα ιδούν εύρίσκεσαι εις την «Άνω 'Ιερουσαλήμ» μετέωρος από την μάγον του Διδασκαλίον τέχνην, σαν εις ένα ιερών έρπαστόν. Όμοίως και εις τά λοιπά τροπάρια.

«Δέν τ' άκούεις μόνον άπλόσ, άλλ' άγονιάς μαζί του. Όδυνόμενος ό Ραιδεστίνος, σέ κάμει να δδννάσαι, πονών, σέ κάμει να πονής, χορεύον, σέ κάμει να χορεύής!... Όταν ψάλλη: 'Ιδού άναβαίνω προς τον Πατέρα μου', όμικέ με τον Ουδανόν. Όταν εκφωνή τό «παροδοίμου άμαρτωλίον χερσίον», όμικέ με την Γην, και όταν βαθεία-βαθεία άναμείλη από τά βάθη της ψυχής του τό «ταφή παραδόντες», θαρρείσ πως άκούεις την φωνήν του από τό κα-

ταχθόνια... Ο Ραιδεστίνος είνε ό Εδμηλίδης των τραγικών εις τό πάθος, χωρίς να παραβλήτη την ιεροποιητή του Διαχόλου αειμότητα.»

Ο Ραιδεστίνος είνε μείνει λίγον καιρό και στίς Άθήνας, όπου γνωρίσθηκε με τον Άλέξ. Παπαδιαμάντη...

Ο Γεώργιος Ραιδεστίνος ήταν γέννημα και θρέμμα της Πόλης, περφόρος και κοσμοαγάθος. Τά τελευταία του χρόνια έφελνε στον Άγιο Νικόλαο του Τσομπιλιά. Έκει λοιπόν έτήριαν να εκκλησιασθή όλη ή άριστοκρατία του Γένους, και ό ιστορικός ναός έγείμει από κόσμο, από πάντον Φανασιώτες.

Ο πρωτοψάλτης Ραιδεστίνος ήταν ζωντοκοιανόμενος, τραγός τό παρσάτιμα, αλλά τό βέβαιον του πέταγε σπάδες. Η φωνή του ήταν φωνή βαρύντον, και όχι τόσο γλυκερά. Αλλά βαρύν ή μάλιστα από τό Σαμιώτικο κρασάκι του Σαλι Παζάρ, με τό όποιον προσπαθόσε να την γλυκανή ό μεγάλος καλλιτέχνης. Άλλ' ό,τι τον δατέρισε ή Φύσις, τό κατέκτησε με την τέχνην... Άνιγνός έστειλε στο στασιό του, κ' οι Καραμανλίδες έπιστολι, οι πλούσιοι χορηγοί της μεγάλης έκείνης έννοιας, άκούων νηρο-γύρω με κατανύξη, με προσοχή, χωρίς να παίρνον ούτε άνασασμό.

Κάποτε, ήταν Χριστούγεννα, κ' ό Ραιδεστίνος έφελνε τό «Χριστός γεννάται». Στην άμνητη μουσική ή έθεσι «Χ ρ ι σ τ ό ς έ ξ ο υ ρ ο υ ν ο υ». Ένας Καραμανλίδης, συνεπαρμένος από δημοκρατική ένδοξοσασμό, έβγάλε μια φωνή:

—Αιάν!

Και όταν, προχωρώντας άκόμη στά ύψη, ό ένπνευσμένος ψάλτης έμιλε τό «Υ ψ ω θ η τ ε», ένας άλλος Καραμανλίδης, με την ψυχή στα σύννεφα, έφώναξε:

—Ασωνοσού!... (δηλ., κιντράβο σου!).

Μία άλλη φορά, που ό Ραιδεστίνος έφελνε τις Κατεβασίς της Άναλήψεος, ό Πατριάρχης που ιεροψαλτοσε, τόσο μαγευτικη από τη μελωδία του ιεροψαλτή, όστε στη λέξη «τ ω κ α τ α λ ο ν τ ι σ α ν τ ι σ» του έπαιε ή καρτεριά από τό χείρι, καταπονηθείσα κ' αυτή μαζί με τους στρατιώτες, και τ' άρισμα των Αιγυπτίων στην Εριφθα Εφιάσας!...

***

Ο μεγάλος αυτός πρωτοψάλτης ήταν μεγαλό-τραγός άγέλης. Κάποτε, επί Πατριαρχείας Ίωακείμ του Γ', συνέβη και τό άκόλοθο: Ο Πατριάρχης του έκανε παρατηρήσεις, ότι συχνά ή περιωπότερο του-δένοντο στις ταβέρες του Σαλι Παζάρ. Ο Ραιδεστίνος άπάντησε ότι αυτό συμβαίνει γιατί του άρσει τό Σαμιώτικο και... τό κάτω-κάτω της γραφής, ελευθερός είνε να κάνη ξέσο από την εκκλησία, ό,τι θέλει.

Ο Πατριάρχης έδύωσε και τον έπαυε από τη θέα του πρωτοψαλτή. Τό γεγονός έκανε μεγάλη έντύπωση στην Πόλη. Οι φανασιολογί Ραιδεστίνου καταλιπήθηκαν, αλλά δέν τοίκοσαν να τά βήλον, και με τό γόητρο Ίωακείμ του Γ'.

Βατόσο, μια παρεια από φίλους του Ραιδεστίνου έπήνε να τον επισκεψθή σπίτι του. Ο πρωτοψάλτης ήταν μακαρίως ξεπλωμένος σ' ένα τοίκομαο δίδων κ' έτεροτίεσ μια νέα του μουσική σύνθεσι.

—Πώς είνεσ. Διδασκαίε; τον ερώτησαν.

—Άργός και μετά μέλους! άπάντησε χαριτομένα ό Ραιδεστίνος, παραλλάζοντας ξέσθηνα την τιμηκή σημείωση μερικόν τροπαρίων, τά όποια πρέπει να ψέλνοκται με ο ρ γ ω ς και μετά με μέ λ ο υ ς. Και, φυσικά, ό παρσάτος μελωδός της Έκκλησίας ήταν τώρα άργός κ' έφελνε με μελωδία!...

***

Ο Γεώργιος Ραιδεστίνος, ό άναμορφωτής της Βυζαντινής και μουσικής δέν ήν καός. Άναρτίεσ στο Έλληνοκό κομητηριό του Φαναρίου, αλλά ή συνθέσις του διακονίζον τό βνοικό του κάθε Σαρακοστή της Έλληνικής Ορθοδοξίας.

Η Γαλλίς Μυθιστοριογράφος Κολέττ